

N:o 27.

Ank. till Riksd. Kansli den 13 Maj 1875, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af förslag till lagstiftning för sparbanker.

Uti en inom Första Kammaren väckt och till Lag-Utskottet remitterad motion, N:o 5, har Herr *W. Strähle* anført: att, sedan sparbankerna i riket synnerligast under de senare åren så utvecklat sig, att de vid 1873 års slut uppginge till ett antal af 270 och förvaltade ett kapital af omkring 110,000,000 kronor, angeläget vore, att från det allmännas sida åtgärder vidtoges, för att betrygga de många delegarnes rätt, helst en nyligen inträffad händelse visat, att denna rätt kunde i synnerlig grad äfventyras; att för sådant ändamål allmänna lagbestämmelser borde meddelas angående dels anmälan om sparbanks stiftande, dels kontroll öfver dess förvaltning, dels reservfonden och dess användande samt dels sparbankens upplösning äfvensom åtminstone i viss mån angående de säkerheter, mot hvilka insatta medel finge utlånas, att, om än med afseende å de vidt skilda meningar, hvilka sökte göra sig gällande vid riksdagen 1873, då förevarande fråga med anledning af Kongl. Maj:ts i ämnet aflåtna proposition förevar till behandling, med skäl kunde befaras, att ett nytt lagförslag i denna grannliga fråga skulle vid innevarande, lika som vid förenämnda riksdag förkastas derföre att förslaget, enligt somliges mening, innehölle för mycket och enligt andres för litet, så torde dock meningarne förena sig deruti, att en viss kontroll öfver sparbanks förvaltning borde finnas, och att öfver sparbankens ställning borde offentliggöras en redogörelse, innefattande upplysning om beloppet af sparbankens tillgångar och skulder, om reservfondens storlek samt om beskaffenheten af de sär-

skilda för utlånade medel innehafda säkerheter; att ett väsendtligt steg till uppnående af åsyftade ändamålet vore att genom lag stadgades, att antingen Kongl. Maj:ts Befallningshafvande eller ock landstinget eller stadsfullmäktige i de städer, som ej i landsting deltaga, skulle årligen utse en revisor, som hade att, mot ersättning af allmänna medel eller af vederbörande sparbank, taga kännedom om förvaltningen och i förening med sparbankens revisorer eller särskildt afgifva ofvan antydda redogörelse, hvilken derefter skulle på lämpligt sätt offentliggöras; samt att, då ifrågasvarande revision endast en gång om året egde rum, och skälig anledning möjligen någon gång kunde förefinnas att under mellantiden taga kännedom om ställningen inom en sparbank, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande måtte förklaras behörig att sjelf eller genom ombud taga sådan kännedom; och har motionären hemställt, att genom allmän lag måtte meddelas bestämmelser i ofvan omförmälda hänseenden.

Utskottet delar hufvudsakligen de af motionären uttalade åsigter. Visserligen hafva sparbankerna hittills i allmänhet blifvit af nitiske och oegennyttige samhällsmedlemmar på ett omsorgsfullt sätt förvaltade, men exempel på motsatsen finnas äfven, och vådan deraf ökas i den mån sparbankernas antal och beloppet af de åt dem anförtrodda medel ökats. Om än ej någonstädes, så vidt känt är, förlust blifvit härigenom insättare tillskyndad, så kan dock faran deraf i några allmänt bekanta fall hafva varit temligen nära och endast genom tillfällig mellankomst kunnat afvärjas. Att söka undanrödja framtida faror af sådan beskaffenhet ligger obestriddligen inom området för lagstiftningens pligt och befogenhet. Den stora allmänhetens och i synnerhet de mindre bemedlades välfärd är i väsendtlig mån beroende deraf att sparbankerna åtnjuta ett berättigadt förtroende, hvarigenom ett kraftigt medel till sparsamhetens befordrande vinnes. Å andra sidan måste dock vid behandlingen af denna fråga erforderlig försigtighet iakttagas, så att icke den frivilliga verksamhet, som tages i anspråk för sparbankernas bildande och förvaltning, genom tryckande tvång förlamas. Vid öfvervägande af hvilka åtgärder, som i förevarande hänseende kunna och böra vidtagas, torde det i första rummet finnas af vigt att sätta allmänheten i tillfälle att lättare än hitintills sjelf bedöma huruvida sparbankerna äro förtjenta af det förtroende, dem lemnas, för hvilket ändamål föreskrift synes böra meddelas derom, att sparbankernas stadgar, förteckningar å deras hufvudmän och styrelseledamöter samt fullständiga revisionsberättelser varda på ändamålsenligt sätt offentliggjorda. At Kongl. Maj:ts Befallningshafvande torde lämpligen böra öfverlemnas att vaka öfver fullgörandet så väl häraf, som af öfriga till allmänhetens säkerhet meddelade föreskrifter, för hvilket ändamål Kongl.

Maj:ts Befallningshafvande ock måste ega att sjelf eller genom ombud, der sådant anses nödigt, taga kännedom om sparbankernas ställning i hela dess vidd och meddela erforderliga föreskrifter. Att åter stadga, det ett allmänt ombud skall ovilkorligen och på bestämda tider granskning verkställa, har icke ansetts behöfligt eller lämpligt.

Då insättares fördel och framför allt säkerhet bör hufvudsakligen, om ej uteslutande, utgöra föremålet för sparbankernas verksamhet, men all utlåningsrörelse, äfven den bäst skötta, kan medföra förluster, torde uttryckligt stadgande erfordras derom, att all vinst, som rörelsen lemnar, skall ingå i en reservfond för betäckande af sådana förluster; samt att först när denna reservfond uppgår till högre belopp, än som, äfven i olyckligaste fall, kan anses tillräckligt för berörda behof, eller sedan sparbank upphört och dess skuld blifvit godtgjord, möjligen befintligt öfverskott må för särskilda ändamål användas. Att dessa ändamål måste vara allmännyttiga, följer af sparbankens natur, som ej medgifver, att enskild vinst af rörelsen må kunna dess förvaltare tillkomma.

Derest någon sparbanks tillgångar komme att i anmärkningsvärd mån understiga dess skulder, och förhållandet genom offentliga redogörelsen eller annorledes varda känt, blefve den gifna följderna här af, att förtroendet till sparbankens vederhäftighet upphör och insättare skynda att, så fort ske kan, uttaga sina insatta medel. Utskottet anser derföre och på det alla fordringsegare må få lika rätt, det vara af vigt, att sparbanken, så fort brist förefinnes, afbryter sin rörelse och ställes under utredning. De olägenheter, som härigenom uppkomma, äro af ringa betydelse i jämförelse med dem, som af rörelsens fortsättande kunna uppstå.

För bedömande af förvaltares ansvarighet för de i sparbank insatta medel, lemna nu gällande lag icke någon säker ledning. Då förvaltningen icke afser egen vinst utan endast det allmänna bästa, anser Utskottet denna ansvarighet, derest gifna föreskrifter behörigen iakttagas, böra bestämmas efter de grunder, som för sysslomän i allmänhet enligt 18 Kap. Handelsbalken gälla.

På grund här af får Utskottet hemställa,
att Riksdagen ville för sin del besluta antagandet af
följande

Förordning angående sparbanker.

§ 1.

De, som vilja stifta sparbank i ändamål att mottaga penningar samt desamma för insättarnes räkning för-

ränta och genom räntans läggande till hufvudstolen ytterligare förkofra, skola, innan sparbanken träder i verksamhet, till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande inlemna ett exemplar af det för sparbanken antagna reglemente samt uppgifva den ort, der sparbankens styrelse kommer att hafva sitt säte.

Ändringar i reglementet skola, inom tre månader från det beslut derom blifvit fattadt, hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anmälas.

Om fastställelse å sparbanks-reglemente, der sådan äskas, stadgas i Kongl. Kungörelsen den 22 Mars 1861.

§ 2.

Till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skall ock årligen å tid, som Kongl. Maj:ts Befallningshafvande för hvarje sparbank, med afseende å innehållet af dess reglemente, bestämmer, aflemnas förteckning å de personer, hvilka, såsom hufvudmän och styrelseledamöter, sparbankens förvaltning handhafva; och skall Kongl. Maj:ts Befallningshafvande låta denna förteckning införas bland länskungörelserna eller i tidning i orten.

§ 3.

Revision af sparbanks förvaltning och räkenskaper skall årligen förrättas. Revisionsberättelse, upptagande beloppen af sparbankens tillgångar och skulder jemte beskaffenheten af de säkerheter, mot hvilka tillgångarna äro utlånade, skall tillika med det yttrande af sparbankens styrelse, hvartill berättelsen må hafva gifvit anledning, till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande insändas och såsom i § 2 sägs offentliggöras.

§ 4.

All vinst, som å sparbanksrörelse uppkommer, skall ingå i en reservfond, till bestridande af nödiga omkostnader och betäckande af möjligen inträffande förluster; dock må, när reservfonden öfverstiger tio pro-

cent af insatta medel med derå upplupen ränta, öfverskottet kunna, der ej reglementet innefattar förbud deremot, användas för allmännyttigt ändamål.

§ 5.

Finnas sparbanks tillgångar hafva genom olyckshändelse eller förlust å rörelsen så nedgått, att de motsvara endast nittiofem procent af innestående medel, löpande årets räntor oberäknade, då skall sparbankens verksamhet genast afbrytas och sparbanken ställas under utredning.

§ 6.

Har någon del af vinsten blifvit använd på annat sätt än § 4 medgifver, åligger hufvudmän och styrelseledamöter, som i beslutet derom deltagit, att en för alla och alla för en till sparbanken återgälda hvad sålunda obehörigen utbetaladt blifvit. Underlåtes föreskriften i § 5, vare de, som låtit sådan underlåtenhet komma sig till last, likaledes en för alla och alla för en, insättarne ansvarige för deras fordringars fulla gäldande. I öfrigt vare förvaltare af sparbank, hvilka fullgjort föreskriften i §§ 1 och 2, för de densamma anförtrödda medel underkastade ansvarighet endast efter de grunder, som för sysslomän enligt 18 Kap. Handelsbalken gälla, så vidt de icke till ytterligare ansvarighet sig särskildt utfäst.

§ 7.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ege rätt att sjelf eller genom ombud taga kännedom af sparbanks räkenskaper, protokoll och lånehandlingar, och har Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att, derest grundad anledning förekommer till befarande af det i § 5 omförmälda missförhållande emellan tillgångar och insatta medel, förbjuda fortsättning af sparbankens verksamhet samt förordna om densammas ställande under utredning, till

deltagande hvaruti då jemväl ett ombud af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande utses, äfvensom att, der tillgångarna blifvit i strid mot § 4 använda, låta föra den talan om rättelse häruti, hvartill omständigheterna för-
anleda.

§ 8.

Öfver Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes beslut i fall, hvarom nästföregående § handlar, kan klagan föras hos Kongl. Maj:t i Dess Finans-departement, men beslutet går ändock i verkställighet, så vida ej Kongl. Maj:t annorlunda förordnar.

§ 9.

Sparbank vare uti mål, för hvilka ej annorlunda i lag stadgas, lydande under allmän underrätt i den ort, der sparbankens styrelse, enligt den hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande gjorda anmälan, har sitt säte.

§ 10.

När sparbank varder upplöst, skall, i händelse efter fullgörande af sparbankens alla förbindelser någon behållning uppstår, denna användas för allmännyttigt ändamål, och åligger det Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att hafva tillsyn derå, att denna föreskrift varder behörigen fullgjord.

§ 11.

Med sparbank afses i denna förordning icke sådan inrättning för penningars emottagande eller upplåning, hvarest rätt till vinstutdelning blifvit stiftarne eller deras rättsinnehafvare förbehållen, utan vare i fråga om sådan inrättning och delegarnes ansvarighet för der insatta medel tillämpligt hvad i allmänhet enligt lag gäller. Drifves rörelsen under benämning sparbank,

skola dock de här ofvan i §§ 1, 2 och 3 gifna bestämmelser i afseende å densamma till efterrättelse lända.

§ 12.

Denna förordning skall gälla jemväl för redan stiftad sparbank; dock så att föreskriften i 1 § 1 mom. skall fullgöras inom ett år från den tid förordningen kommer att lända till efterrättelse, äfvensom att, derest i fråga om användandet af sådan sparbanks reservfond större frihet finnes genom sparbankens reglemente medgifven än i § 4 bestämmes, samma § ej är i afseende på den sparbank tillämplig förr än fem år efter nyssnämnda tid.

Denna förordning skall lända till efterrättelse från

Stockholm den 13 Maj 1875.

På Utskottets vägnar:

ERIC SPARRE.
